

Elhunyt Kastaly Beatrix, a magyarországi könyv- és papírrestaurátor-képzés elindítója

2024/07/11

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy volt kollégánk, osztályvezetőnk, a magyarországi könyv- és papírrestaurátor-képzés elindítója, Kastaly Beatrix méltósággal viselt, hosszan tartó, súlyos betegség után 2024. július 5-én elhunyt. **Kastaly Beatrix emlékére 2024. július 30-án, kedden 18 órakor mondanak gyászmisét a Bosnyák téri templomban.**

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy volt kollégánk, osztályvezetőnk, a magyarországi könyv- és papírrestaurátor-képzés elindítója, Kastaly Beatrix méltósággal viselt, hosszan tartó, súlyos betegség után 2024. július 5-én elhunyt.

Kastaly Beatrix emlékére **2024. július 30-án, kedden 18 órakor** mondanak gyászmisét a Bosnyák téri templomban.

Emlékezzünk rá hosszú és gazdag szakmai életútjának felidézésével, amely összefonódik az Országos Széchényi Könyvtár történetével is.

[1]

Érdi Marianne: Kastaly Beatrix (1943. november 1. – 2024. július 5.)

Bea a Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumban érettségizett. Sok minden érdekelte a rajzolástól a földrajzon, útleírásokon, építészen, fotózáson át az iparművészet minden ágáig, valamint természetesen a könyvek, amelyeket nemcsak olvasni szeretett, hanem a megjelenésük is érdekelte. Így kitanulta a könyvkötő szakmát, majd 1963-ban felvételt nyert a Széchényi-könyvtár akkor létrehozott könyvjavító műhelyébe. Ekkor kezdődött Bea állományvédelmi pályafutása. Munka mellett elvégezte az ELTE bölcsészkarán a magyar-könyvtár szakot, majd kémiatanári diplomát is szerzett.

1971-ben ösztöndíjjal a római Gallo-intézetben és a firenzei nemzeti könyvtárban ismerkedett azokkal a területekkel, ahol a kémiai ismeretek alkalmazhatók a restaurálásban. Az első tanulmányutat sok másik követte, s a tapasztaltakat Bea itthon kamatoztatta már mint csoportvezető, majd 1979-től mint a Hírlapállomány-védelmi Osztály vezetője.

1973-ban költözött az általa vezetett restaurálócsoport a Hold utcai műhelybe, ahol kiteljesedhetett a kutatómunka is, amelyet Bea a restaurálásban felhasznált anyagok, módszerek vizsgálatának, továbbfejlesztésének szentelt. Előtérbe került az újságpapírok savtartalmát közömbösítő eljárások hatásvizsgálata, valamint ennek eredményeként a legjobb módszer kiválasztása. Ezzel párhuzamosan dolgozott a könyvtár savas

papírállományának megmentésén, a tömeges savtalanítás lehetőségének megteremtésén.

A '70-es években egyre nagyobb teret kapott a könyv- és papírrestaurálás a nemzetközi szakirodalomban. Az akkori lehetőségek szerint Bea a szocialista országokkal kötött csereegyezményt kihasználva tartotta a kapcsolatot a kollégákkal, valamint nemzetközi konferenciákon gyűjtötte a tapasztalatokat. A '80-as, '90-es években már könnyebb volt a részvétel a külföldi tanulmányutakon és konferenciákon, így Bea nemzetközileg is elismert szakemberré vált. Foglalkozott az időálló papír előállításával, aminek célja az olyan tartós papír létrehozása volt, amely nyomtatásra alkalmas és több száz évig fennmarad. A kísérletek sikeresek voltak, de a papír használatának bevezetésére anyagi okokból nem került sor, pedig nagyban megkönnyítette volna a könyvtárak archiválási problémáit.

Bea mindig a tanulás, az új ismeretek elsajátítása, az új módszerek kipróbálása mellett állt, és kollégáit is erre sarkallta. Ez vezetett oda, hogy 1981-ben megszervezte és elindította Magyarországon a papír- és könyvrestaurátorok szakmai képzését.

Kezdetben a Török Pál utcai Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola adott helyet az akkor még kétéves tanfolyamnak. 1994-től a könyv- és papírrestaurálás a közoktatási jegyzékben szereplő szakma lett, a szakképzés háromévéssé és felsőfokúvá vált, amely teljes mértékben az OSZK-ban folyt. A kezdeteknél a legnehezebb feladat a tanmenet megfelelő összeállítása volt, amit Bea a levéltárak, könyvtárak, múzeumok igényeinek megfelelően, a nemzetközi tapasztalatok felhasználásával végzett. Időbe telt a szakmához tartozó, speciális tudású szakemberek felkutatása is, akik részt vehetnek az oktatásban. Bea nemcsak szervezte a képzést, hanem oktatóként is részt vett benne, tanította a kémiai és állományvédelmi alapismereteket, a papír, a ragasztók, a műanyagok anyagismeretét. Áldozatkész munkájának eredményeképpen 2011-ig mintegy másfél száz széles látókörű, művészettörténeti, könyvtörténeti, technikátörténeti, kémiai ismeretekkel rendelkező szakember végezte el az iskolát. A képzés magas színvonala külföldön is keresetté tette az itt végzett hallgatókat.

2000-ben megalakult a könyvtárban az Állományvédelmi Tanács, amelynek tagjaként formálta a munkatársak állományvédelmi szemléletét. 2000-ben egyesült a könyvtár két restaurátor-műhelye egy osztályba, amelynek vezetője volt 2006-os nyugdíjba vonulásáig, a Hold utcai restaurátorműhely várba költözéséig.

Bea a Képzőművészeti Egyetem tárgyrestaurátor szakán és a könyvtárosoknak szervezett állományvédelmi tanfolyamokon is oktatott papír-anyagismeretet és anyagvizsgálatot. Nagyrészt írója vagy társszerzője, valamint szerkesztője volt a Könyv- és papírrestaurátor tanfolyam jegyzeteinek, amelyek 1991-ben jelentek meg először. Ezek a füzetek az országban minden könyvrestaurátor polcán fellelhetők, ez jelenti az alapvető szakirodalmat e szakma részére. A folyton újabb ismeretekkel kibővített sorozat végül 24 füzetből állt, és a második kiadását is megérte a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

Bea szerkesztette az ötnyelvű könyv- és papírrestaurálási szótárt, ami az idegen nyelvű szakirodalom használatát nagyban megkönnyíti.

1986-ban jelent meg a Könyvtári állomány védelme és megóvása című könyv az OSZK kiadásában, amelyben Bea a könyvtárosok figyelmét kívánta felhívni a helyes viselkedésre állományukkal szemben. Ez folytatódott később a Könyvtárosok kézikönyvének negyedik kötetében, amelyben társszerzőként írta a könyvtári állomány védelméről szóló fejezetet. Számos szakmai cikk és fordítás, előadás, emlékezetes szakmai kirándulások és több nemzetközi konferencia megszervezése köszönhető neki.

Bea egyik alapító tagja volt a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület restaurátor-szakosztályának, amelynek elnöki tisztét is több éven át ellátta, a '80-as évektől pedig a Magyar Könyvtárosok Egyesületének. A rendezvényeken tartott előadásaival hozzájárult a könyvtárosok állományvédelmi szemléletének meghonosításához, ismereteik gyarapításához. Nemzetközi elismerésként 1993-ban az IFLA (Könyvtáros-egyesületek Nemzetközi Szövetsége) Állományvédelmi és Restaurálási Szekciójának elnökévé választották. 2003-ban

a kulturális örökség védelmének és restaurálásának nemzetközi központja, az ICCROM Tanács tagjai közé választották.

Munkájáért 1989-ben és 1994-ben Lengyel Lajos-díjat, 1992-ben MTESZ-emlékérmét, 2000-ben Szinnyi József-díjat, 2002-ben Földi László-díjat, 2003-ban MKE-emlékérmét, 2004-ben Balázs Ágnes-díjat kapott. 2006-ban Széchényi Ferenc-emlékéremmel ismerte el munkásságát a nemzeti könyvtár.

Bea mindig figyelemmel kísérte a restaurátorműhelyben folyó munkát; mindent megtett annak érdekében, hogy munkatársai tanulhassanak, szakmailag fejlődhessenek, és megszerzett tapasztalataikat alkalmazni is tudják munkájuk során. Egy 2022-es levelében így fogalmazott: „Nagyon ráférne a könyvkötő és a könyv-papír restaurátor szakmára, hogy ismét többen érdeklődjenek iránta, hogy a közgyűjteményekben őrzött értékes dokumentumok megóvására sok év múlva is legyenek lelkes és képzett szakemberek.”

Nincs olyan könyv- és papírrestaurátor hazánkban és a határon túli magyar területeken, aki ne tudná, hogy ki volt Kastaly Beatrix.

Gyászolunk. Emléke örökre velünk marad.

Érdi Marianne

2024/07/26 - 16:41

Forrás webcím: <https://oszk.hu/hirek/elhunyt-kastaly-beatrix-magyarorszag-i-koenyv-es-papirrestaurator-kepzes-elinditoja>

Hivatkozások:

- [1] https://oszk.hu/sites/default/files/IMG_6561.JPG
- [2] <https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek>